

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Leden/2023

Milí čtenáři a čtenářky Literky, aniž bychom se chtěli v Památníku vydávat nejistou cestou novoročních předsevzetí, s příchodem nového roku se událo mnoho nového, byť snad nikoli převratného. Předně došlo k jedné změně jednorázové: dosavadní vedoucí Památníku a odpovědný redaktor Literky, Libor Kalina, předal místo u kormidla, zůstává však platným členem posádky coby literární historik a kurátor. Novým, či spíše staronovým směrem vypluje i naše Literka – od února se můžete těšit na stabilní rubriky, v nichž Vám budeme představovat probíhající výstavy, reflektovat minulé a anoncovat chystané akce. Nebude chybět pravidelný pohled do sbírek Památníku, které se v uplynulých měsících rozrostly o několik významných akvizic, a seznamovat Vás budeme i s probíhajícími edukačními programy či novinkami z muzejní knihovny. A jelikož klasik žánru společenské etikety Jiří Stanislav Guth-Jarkovský údajně kdesi píše, že posílat novoroční blahopřání je možné až do poloviny února, využívám tohoto časového daru a přeji vám všem dobrý rok plný radosti, úspěchů nejen pracovních a životní vyrovnanosti. Památníku pak přeji, aby vítr změn nebyl ničivou bouří, ale novou energií do plachet.

Váš Jiří David

VERŠE MĚSÍCE LEDNA

Martin Švanda

*

smích houpaček za panelákem
mlha vábí hadry
a lampiony plující ke sklepům

všichni už se odstěhovali domů
jen v jednom okně
strašidlo kroutí větru zápěstí

dívám se na něj
proštípnutou jízdenkou

Sbírka Arvův klavír (Host 2022)

3 OTÁZKY PRO JIŘÍHO DAVIDA

S jakým očekáváním jsi převzal vedení Památníku?

Mytický Murphy tvrdí, že každá změna je k horšímu. Nadějí však může být axiom komponovaný ve stejném duchu: Může-li být jakýkoli Murphyho zákon vyvrácen, pak také bude. A taková jsou v kostce i má očekávání související s vedením Památníku: je to amalgám realismu a naděje. Smysl pro realitu velí pamatovat s pokorou na limity vlastních schopností, smysl pro naději připomíná, že na to nejsem sám, neboť jsem obklopen výbornými kolegy. Věřím, že se nám společně podaří Murphyho vyvrátit!

Na co se mohou návštěvníci letos těšit?

Největšími akcemi budou bezpochyby dvě profilové výstavy: jedna literární a jedna výtvarná. V literárním směru uchopíme téma, které nás po léta provází a už dlouho si říká o výstavní zpracování – a sice ženy-spisovatelky v moravském prostoru. Výtvarná výstava pak připomene 150. výročí narození malíře, grafika a ilustrátora Maxe Švabinského. Stále důležitější součástí činnosti Památníku jsou specializované edukační programy – letos se můžeme těšit na jeden nový, opřený o Jana Blažeje Santiniho, jehož třisetleté „úmrtiny“ si letos rovněž připomínáme. Vše podstatné budeme včas uvádět na stránkách Literky.

Co přeješ Památníku v roce 2023?

Brazilský teolog Leonardo Boff napsal útlou, ale velmi podnětnou knížku *Orel a kuře*. Vychází z protikladu dvou principů: kuře představuje starost o živobyty, zabezpečení a každodenní fungování, orel znamená vzlet do výše, vysoko nad skaliska, moře a všední útrapy. Boff říká, že k tomu, abychom dobře prosperovali, potřebujeme v sobě mít obojí: orla i kuře, ideálně v rovnováze. A přesně to přeji i Památníku – abychom nezavírali oči před každodenními problémy a dokázali se s nimi popasovat, ale zároveň, aby nám tyto problémy nesvázaly křídla. Náš orel si zaslouží svobodně plachtit v literárních větrných proudech. Snad se nám v roce 2023 podaří tuto rovnováhu nalézt.

Mgr. Jiří David, Ph.D., vystudoval obory hudební věda a historie na brněnské Filozofické fakultě. Odborně se zabývá politickými a právními dějinami raného novověku, od r. 2011 působí v Památníku písemnictví na Moravě jako odborný knihovník. Kurátorsky se podílel na přípravě literárních výstav, např. o časopise Host do domu, literatuře brněnských Němců, barokním písemnictvím nebo staroříšských Florianech. Dobrovolnický se věnuje dramaturgii boskovického kulturního centra Prostor.

BÁSNÍK OBRAZU

Max Švabinský (1873–1962) patřil k významným představitelům tzv. generace devadesátých let, jež položila základy českému modernímu výtvarnému umění. Byl dokonalým kreslířem a grafikem, také proslul svými malbami, monumentálními pracemi a návrhy bankovek či známek. Mimořádný byl jako portrétista, portrétoval mnohé známé osobnosti z umělecké i politické scény, svými portréty také definoval český literární Slavín. Hluboká působivost těchto podobizen spočívala v míře syntézy, jíž umělec dovedl spojit poznání realistických rysů portrétované osoby s domýšlením jejího díla.

Ve Švabinského obrazech zněla silná nota citovosti, jeho výtvarné kompozice vždy souzněly s dobovými literárními náladami. Literární historik a kritik Arne Novák napsal úvahu o tvorbě podobizny Jana Nerudy: *„Pro hlavu měl Švabinský tolik pomůcek grafických a slovesných, že stačilo z nich provést syntézu, a ta se zdařila do té míry, že i u Nerudových pamětníků zatlačila dosti rychle vzpomínky na rozptýlené rysy fysiognomie básníka.“*

V období práce na monumentálních dílech se Švabinský začal věnovat soustavněji knižní výzdobě. Dříve to byly spíše jen práce okrajové na obálkách knih nebo na kresbách proti titulnímu listu, později je to právě práce na ilustračním doprovodu celého konkrétního díla: větší básně nebo výboru z básnickova díla. Zůstával také vždy věrný svému přesvědčení *„dělám jen to, co mne vnitřně zaujalo.“*

Ke 150. výročí od narození umělce se Památník písemnictví na Moravě rozhodl uspořádat výstavu s názvem *Básník obrazu – Max Švabinský a literární inspirace*, a představit tak jeho grafické dílo, knižní ilustrace či exlibris. Výstava čerpá z význačných muzejních sbírek např. Muzea Kroměřížska, Městského muzea a galerie Dačice, Moravské galerie v Brně, Galerie výtvarného umění v Hodoníně, Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě, Náprstkova muzea v Praze i ze sbírek soukromých sběratelů. Kromě portrétů spisovatelů, autoportrétů, kreseb a ilustrací, se návštěvníci seznámí s publikacemi, jež Švabinský sám vyzdobil nebo do nich literárně přispěl. Menší kolekce exlibris bude poprvé pohromadě vystavena společně s knihami z jeho osobní knihovny. (mš)

HLEDÁME

Pro připravovanou výstavu *Napsala jsem knihu* hledáme knihy vybraných deseti autorek. Uvítáme jakákoli prozaická či básnická díla následujících spisovatelek, v případě první jmenované česká i německá vydání: Marie von Ebner-Eschenbach, Františky Stránecké, Vlasty Pittnerové, Růženy Svobodové, Boženy Benešové, Jiřího Sumína (vl. jm. Amálie Vrbové), Gabriely Preissové, Jarmily Glazarové, Květy Legátové a Věry Sládkové. Výstava představí spisovatelky v dobovém uměleckém a společenském kontextu, pokusí se také zachytit, jak se vyvíjelo postavení ženských spisovatelek v souvislosti s vývojem emancipačního hnutí a nakolik se společenské změny odrazily ve zobrazování ženských hrdinek. Pokud tedy máte ve své knihovně exempláře, které můžete bezplatně věnovat Památníku, můžete je předat na pokladně Památníku písemnictví na Moravě v otevírací době, tedy od úterý do neděle 9:00–16:00. Dárci, kteří na sebe zanechají kontakt, obdrží jako poděkování volnou vstupenku na výstavu. Darované knihy budou na výstavě volně přístupné návštěvníkům a po jejím skončení mohou případně obohatit knihovní fond Muzea Brněnska. V případě dotazů kontaktujte kurátorku výstavy Andreu Procházkovou, a.prochazkova@mbrn.cz, tel.: 537 026 282. Všem nezištným dárkyním a dárcům předem děkujeme! (ap)

CO ROK 2022 DAL

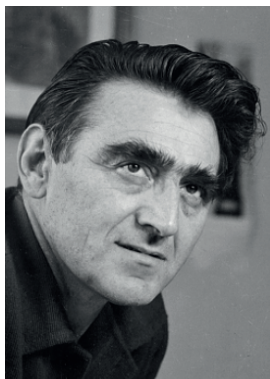

Výstava *Co rok (tentokrát 2022) dal* představuje alespoň část sbírkového fondu, který se během roku dostal do našich sbírek od dárců, sběrem či nákupem. Jedná se vlastně o první představení nových a čerstvě zpracovaných přírůstků do sbírkového fondu Památníku písemnictví na Moravě.

Letos se mohou návštěvníci těšit na doplnění kolekce novoročenek od malířky Marie Plotěné, výstavních katalogů, exlibris a novoročenek od manželů Haimannových, knižních darů Jindřicha Zdeňka Charouze, Aleny Kožíkové nebo na deníky Emila Skácela od Zuzany Šťastné. Dále se podařilo do sbírek zařadit a doplnit sběratelské celky z pozůstalosti Josefa Kainara od Moniky Žalčíkové či drobné grafiky a knižní značky od Lud'ka Kříže. Atmosféru zimního období doladila papírová výzdoba v podobě křehkých hvězd a vloček.

Děkujeme všem dárcům, aktivním partnerům a spolupracovníkům za hojné přírůstky a předměty! A budeme se těšit, co přinese rok následující... (mš)

DEN POEZIE

Již tradičně se v loňském roce Památník připojil k literárnímu festivalu s názvem Den poezie. Tentokrát se podařilo uspořádat dvě odlišné akce – propojení hudby s verši a tvoření poezie v nezvyklém prostředí facebookových stránek. Celý festival se nesl v duchu připomínky výročí sta let od narození básníka a prozaika Jana Skácela, a uctil tak památku jeho osoby a tvorby. Pro příznivce veršů a kytarového umění jsme v Památníku připravili program *Král, básník a sochař*, ve kterém zpívající sochař Patrik Vlček propojoval hned několik (nejen) literárních výročí s poetikou veršů a vlastním

hudebním doprovodem. Akce měla komorní ráz, ale s o to intenzivnějšími zážitky návštěvníci z Rajhradu odjížděli.

Jako druhou aktivitu jsme zařadili on-line tvorbu básní. Akce byla zaměřena na širokou veřejnost a svou literární múzu se pokusila zkrátit řada literárních nadšenců. Všem moc děkujeme za účast a vybíráme verše od Lenky Vágnerové: *Na nebi přeletělo hejno, / snad hus, / těch šedých ptáků, co já vím? / A tvoje oči, / jež nemají nikdy barvu stejnou, / já věděl jsem, / že už nespátím...* (mš)

ČTENÍ S KAŠPÁRKEM

Edukační program *Čtení s Kašpárkem* je určen pro MŠ a 1. stupeň ZŠ. Probíhá v pravidelných měsíčních cyklech v zázemí Kašpárkovy herny. Na děti čeká pohádka z autorské knihy *Putování s Kašpárkem*. Po pohádce se děti věnují tematickému tvoření, případně si mohou vyzkoušet psaní na psacím stroji, poskládat puzzle nebo zahrát pexeso. Pravidelně se děti seznamují s chodem muzea, navštěvujeme společně stálé expozice nebo probíhající výstavy. Nově letos proběhnou čtyři víkendové akce pro rodiče s dětmi. V dubnu Kašpárek přečte dětem veli-

konoční pohádku a vytvoříme si velikonoční dekoraci. V červnu děti čeká dobrodružná cesta Památníkem písemnictví. Samostatně si projdou Památník, u stanovišť s úkoly vyplní pracovní list a zjistí, jakou pohádku si pro ně Kašpárek připravil. V říjnu chystáme podzimní tvoření a pohádku „Jak Kašpárek vyřešil spor lesních skřítků“. V prosinci se vánočně naladíme. Kašpárek dětem přečte vánoční pohádku a vyrobíme si vánoční dekoraci. Pro aktuální informace navštivte FB Čtení s Kašpárkem nebo webové stránky Muzea Brněnska. (lž)

Nedílnou součástí literární soutěže Skrytá paměť Moravy je její doprovodný program Krocení literární múzy. V minulých dvou letech se Krocení přesunulo do on-line prostoru, letos se však opět uskuteční ve vybraných moravských knihovnách, muzeích a školách. Putovní semináře tvůrčího psaní nabízejí příležitost k setkání mladých pisatelů, potenciálním soutěžícím podněty k další tvorbě a také zpětnou vazbu na vzniklé texty. Ve spolupráci se základními a středními školami se semináře konají také jako doplnění výuky a v uplynulých letech se již pro řadu žáků či studentů stalo prvotním impulzem k vlastnímu psaní. Vybrané techniky tvůrčího psaní

jsou vždy směřovány k tématu probíhajícího ročníku, letos tedy „Sám nejsi nic“. Účastníci se pod vedením lektorky zaměřují na formulaci vlastních nápadů k tématu a v průběhu semináře směřují od záznamu svých asociací ke krátkým textům, které mohou, ale nemusí být východiskem textu soutěžního. Krocení literární múzy je sice určeno především zájemcům o literární soutěž, ale je možné jej navštívit i bez následné účasti v soutěži. Přehled termínů je zveřejněn na webových stránkách Muzea Brněnska, v případě zájmu o konání semináře přímo na škole je možné domluvit se individuálně. Seminář je bezplatný a je nabízen od ledna do konce března. Přihlásit se mohou jak jednotlivci, tak školní kolektivy, a to na e-mailové adrese a.prochazkova@muzeumbrennska.cz.

Pro všechny, kteří se chtějí zúčastnit literární soutěže, je závazné téma, rozsah a forma prozaického textu. Téma 17. ročníku směřuje k zachycení situací, ve kterých síly jednotlivce nestačí a ve kterých si člověk intenzivně uvědomuje, že je součástí lidského společenství. Klade mladým lidem řadu otázek, např. jaké poznání hraniční zkušenost přináší, kdy člověk cítí bezmoc a jak se jí dá čelit. Soutěžící v I. kategorii (11–15 let) mají zadáno vyprávění v délce 1 až 3 normostrany, starší soutěžící v II. kategorii (16–19 let) posílají povídku v rozsahu 4 až 10 stran. Přihlášky do soutěže se zasílají společně se soutěžním textem v pěti kopiích na adresu Památníku písemnictví na Moravě a současně elektronicky na adresu pamet@muzeumbrennska.cz. Uzávěrka soutěžních prací je 31. března 2023. (ap)